

να ξεσπάσει εξέγερση στη Σαμογετία (1408), η οποία κατέληξε σε συντριβή των Τ.Ι. το 1410 στην Τρουμβάλδη. Με τη συνθήκη του Τορούν (1411) το τάγμα έχασε τις περιοχές της Σαμογετίας και Dobrzyń και κατά συνέπεια άρχισε να χάνει την οικονομική και στρατιωτική του δύναμη. Όταν, μάλιστα, τα υποτελή σε αυτό κράτη ενώθηκαν με την Πολωνία το τάγμα νικήθηκε ολοκληρωτικά (13χρονος πόλεμος: 1454 – 1466). Παραχώρησε την Α. Πομερανία, τις δύο όχθες του Βιστούλα και την Επισκοπή της Warmia στην Πολωνία (Συνθήκη Τορούν, 1466). Επιπλέον αναγκάστηκε να δεχτεί ως μέλη του Πολωνούς (αντίθετα με την ως τότε τακτική του). Το 1525 ο μάγιστρος Αλβέρτος ασπαστηκε τον Προτεσταντισμό, διέλυσε το τάγμα στην Πρωσία και σχημάτισε μια κοσμική οργάνωση υπό την πολωνική επίβλεψη. Το παράδειγμα του ακολουθήσε το 1561 και ο επαρχιακός αρχηγός του τάγματος της Λιβονίας, Γοτχάρδος Κέτλερ, που μοίρασε τις εδαφικές του κτήσεις στην Πολωνία, τη Λιθουανία και τη Σουηδία ή έγινε κοσμικός δούκας της Κουρλάνδης. Τα υπολείμματα του τάγματος διοικούνταν από το Γερμανό ηγέμονο της Δυτικής Αυτοκρατορίας (1530). Οι υπόλοιποι κλάδοι του τάγματος στη Β. Γερμανία διαλύθηκαν από το Ναπολέοντα (βλ.λ.) (1809). Το τάγμα ξαναδημιουργήθηκε από την Αυστριακή Αυτοκρατορία, το 1834, ως επίτιμος εκκλησιαστικός θεσμός.

Φ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Τευτονία (Τευτονία) (αστρον.). Αστεροειδής που ανακαλύφθηκε στις 10 – 5 – 1924, στο Αστεροσκοπείο της Χαϊδελβέργης, από το Reinmuth, η έχει α.α. 1.044.

Για να κάνει μια πλήρη περιφορά γύρω από τον ήλιο χρειάζεται 4,1357 χρόνια, περίπου. Η τροχιά του έχει εκκεντρότητα $e=0,141$ και κλίση $i=4^\circ,258$. Η απόστασή του από τον ήλιο κυμαίνεται από 2,2130 ως 2,9400 AU (αστρονομικές μονάδες).

Τευτονόραοι. Αρχαίος λαός της ΒΔ. Ανεξάρτητης Γερμανίας, πιθανόν οι ίδιοι με τους Τεύτονες (βλ.λ.).

Τεύφιχ Φικρέτ (Teyfik Fikret) (1867 – 1915). Τούρκος ποιητής, ιδρυτής της σύγχρονης σχολής τουρκικής ποίησης. Ήταν γιος Οθωμανού κυβερνητικού αξιωματούχου. Σε νεαρή ηλικία άρχισε να εκδίδει το περιοδικό «Servet – i Fünun» (Ο θησαυρός της επιστήμης). Παράλληλα, μαζί με μια ομάδα ταλαντούχων νεαρών συγγραφέων άρχισε να δημοσιεύει τουρκικά έργα και μεταφράσεις ευρωπαϊκών (και ιδιαίτερα γαλλικών) ποιημάτων και ιστοριών μέχρι το 1901 που η κυβέρνηση απαγόρευσε προσωρινά την εργασία αυτή. Σε μια προσπάθεια του Τ. και των συγχρόνων του να δημιουργηθεί ένα νέο λογοτεχνικό είδος, το ύφος των έργων έγινε πιο σκοτεινό και άρχισαν να χρησιμοποιούνται αραβικές και περσικές λέξεις, που δεν ήταν κατανοητές από το μέσο αναγνώστη. Ο Τ. επηρεάστηκε πολύ από τους Γάλλους συμβολιστές και προσπάθησε να μεταφέρει τα δυτικά λογοτεχνικά πρότυπα στην τουρκική ποίηση. Αγαπούσε την ελευθερία και έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στο Βόσπορο, γράφοντας ποιήματα και διδασκόντας. Ανάμεσα στα σπουδαιότερα έργα του είναι οι ποιητικές συλλογές «Το σπασμένο λαούτο» (1896), «Το σημειωματάριο του Χαλούκ» (1911) και «Ομίχλη» (1902).

Τεύχειρα. Βλ. Ταύχειρα.

τεύχος. Έτσι ονόμαζαν οι αρχαίοι Έλληνες κάθε εργαλείο, ιδιαίτερα αγγείο, όπως υδρία, αμφορέα, λουτήρα, υδρία, κάλπη ψηφοφορίας, δοχείο αρωμάτων κ.ά. Στον Όμηρο και στον Ησίοδο η λέξη απαντά σε πολλά σημεία στον πληθυντικό αριθμό (τεύχεια) και σήμαινε τα πολεμικά όπλα ή και τα ιατρία του πλοίου. Από τους αλεξανδρινούς χρόνους η λέξη σήμαινε το μέρος βιβλίου (Ανθολ. 2, 9, 239).

Τεφαρικής Κωνσταντίνος (β' μισό του 19. αι.). Έλληνας εκδότης και βιβλιοπώλης. Καταγόταν από την Κωνσταντινούπολη. Στην Αθήνα συνεταιρίστηκε με το Σπύρο Κουσουλίνο και εξέδωσε διάφορα βιβλία, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζει ο «Παρνασσός» του Ι. Ραπτάρη.

Τεφέλι. Χωριό και κοινότητα της επ. Μονοφατισίου, του ν. Ηρακλείου. Η κοινότητα περιλαμβάνει σήμερα και τα χωριά Αποσελέμι και Πυράθι, ενώ παλιότερα περιλάμβανε τα χωριά Αποσελέμι, Βοριάς, Κακό Χωριό, Λιγούρτους, Μαδέ, Μελιδοχώρι, Μονή Επανωσήφη, Πιράθι και Χαράκι. Έχει έκταση 20 τ.χλμ., μέσο σταθμικό υψόμετρο 350 μ. και ο πληθυσμός της εξελίχθηκε: 1.180 άτομα (1928), 894 (1961), 901 (1971) και 1.020 (1981).

Το έδαφός της είναι πεδινό και καλύπτεται: 16.000 στρέμματα από καλλιεργούμενες εκτάσεις, 3.600 στρέμματα από βοσκότοπους, 1.000 στρέμματα από σπίνια, δρόμους, βράχια, νερά κ.ά.

Η καλύτερη μνεία του οικισμού γίνεται σε έγγραφο του 1363, του Δουκικού Αρχείου του Χάνακα. (El Santschi «Régestes de arrêts civils etc.», 98, passim).

Αναφέρεται στην επαρχία Μονοφατισίου το 1577 από το Fr. Barozzi (*24η Τεφέλι, από τον Κατροφύλακα (K99) Tefelli, με πληθυσμό 117 kat. το 1583, από το Βασιλικάτα (Μνημεία Κρητ. Ιστ., V, σ. 120) Τεφέλι, το 1630, στην τουρκική απογραφή του 1671 Τεφέλι με 32 χαράτσα (Ν. Σταυρινίδη «Μεταφράσεις», Β', σ. 119) και στην αιγυπτιακή απογραφή του 1834 Τεφέλι (Pashley «Travels in Crete», II, 317) με πληθυσμό 30 τουρκικές οικογένειες. Ο Χουρμούζης Βυζ. αναφέρει («Κρητικά», σ.80) ότι είχε πριν 80 τουρκικές οικογένειες, ενώ τότε (1842) είχε μόνο 21 και 4 εκκλησίες ερειπωμένες. Το 1881 είναι έδρα ομώνυμου δήμου, με 4 Χριστιανούς και 227 Τούρκους kat., το 1900 αναφέρεται στο δήμο Αρκαλοχωρίου, με πληθυσμό 50 kat. και το 1920 είναι έδρα ομώνυμου αγροτικού δήμου, με πληθυσμό 229 kat.

Σ. Γ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

τεφλόν. Βλ. φθοράνθρακες.

τεφλόν. Εμπορική ονομασία της πλαστικής ύλης που παρασκευάζεται με πολυμερισμό του τετραφθοραιθυλενίου (F₂C = CF₂), σε αιώρημα και με καταλύτες υπεροξειδία. Ανακαλύφθηκε τυχαία, το 1946, από την αμερικανική εταιρεία Ντιπόν. Με τη μελέτη του υλικού που βρέθηκε τυχαία στην παρασκευή άλλων πλαστικών υλών κατέληξαν στην ανακάλυψή του.

Τεφνάχτ (730 – 720). Ιδρυτής της 24. αιγυπτιακής δυναστείας, Φαραώ με περιορισμένη εξουσία στον αιγυπτιακό βορρά. Η καταγωγή του μας είναι εντελώς άγνωστη και σίγουρο είναι ότι χρειάστηκε να καταβάλει πολλούς κόπους για να επιβληθεί και να δημιουργήσει μια κεντρική εξουσία γύρω από τη Σάιδα. Η πολυδιαίρεση της Αιγύπτου πριν από τον Τ. είχε φθάσει προφανώς στο απροχώρητο, καθώς ο βορράς και το Δέλτα είχαν διαμεμηθεί μεταξύ των ηγεμονίσκων των παραλλήλων χρονικά μεταξύ τους 22. και 23. δυναστείας, ενώ στις Θήβες εξυφάνονταν τα σκοτεινότερα των σχεδίων από τσν αντιδραστικό κλήρο του Άμμωνα, ο οποίος τότε συνελάμβανε το όνειρο της εξουσίας πάνω σε όλη την Αίγυπτο μέσω της αποδοχής στον αιγυπτιακό νότο και της στρατιωτικής επιβολής στο Δέλτα μιας νουβιτικής δυναστείας από τα Ναπατά. Ήδη από το 751 βασιλεύει στα Ναπατά ο Πιάνκχι, ένα ενεργούμενο του αμμωνικού κλήρου, το οποίο είχε ιδρύσει την αποκλημένη από τον Μανέθωνα «αιθιοπική» 25. δυναστεία και ετοιμαζόταν να γίνει αποδεκτός στις Θήβες.

Η επιβολή του Τ. στο βορρά φαίνεται ότι έγινε μέσω πειθούς και συναγερμού προς υπεράσπιση της πατρογονικής αιγυπτιακής κληρονομιάς από τους ημιβάρβαρους Νουβίτες (του σημερινού Σουδάν), τους οποίους ο κλήρος των Θηβών μεταχειριζόταν ως όργανο για την πολιτική επιβολή του στην Αίγυπτο. Θέτοντας τέρμα στις εριδες των κοινής καταγωγής 22. και 23. δυναστείας, ο Τεφνάχτ έμελλε να αντιμετωπίσει τον Πιάνκχι, εγκατεστημένο πλέον στις Θήβες.

Η σύγκρουση ήταν προφανώς φοβερή, μας έχει όμως σωθεί μια περιγραφή της και αυτή δυστυχώς είναι αναξιόπιστη, κάταφορη ψευδών, τα οποία η σύγχρονη επιστήμη έχει μεθοδικά ανασκευάσει. Πρόκειται ουσιαστικά για τη «στήλη του Πιάνκχι», η οποία, καθώς είναι κυρίως προπαγανδιστικού χαρακτήρα, μας δίνει την αμμωνική αντίληψη των γεγονότων. Σύμφωνα πάντοτε με αυτή τη μεροληπτική πηγή, ο Πιάνκχι νίκησε τον Τ., κατέλαβε την Αίγυπτο μέχρι τις παραθαλάσσιες εκτάσεις του Δέλ-

τα και ενοποίησε τη χώρα, διώχνοντας τους αντιπάλους του. Τίποτα δεν είναι πιο αναληθές. Είναι Ανατολή και ότι απέληξε μάλλον υπέρ του Πιάνκχι. Ήταν όμως μια πύρρα νίκη. Λίγο αργότερα βρίσκουμε τον Πιάνκχι στη Ναπατά, πρωτεύουσα του Κας (όπως απεκαλείτο στα αιγυπτιακά το βιβλικό Κους, η Νουβία, δηλ. το σημερινό βόρειο Σουδάν). Η εξουσία του δεν επεκτεινόταν πιο βόρεια από τις Θήβες, ενώ στο Δέλτα πολλά μνημεία πιστοποιούν συνέχιση της εξουσίας του Τ. και του γιου του, Βόκχωρη. Έτσι, η 24. δυναστεία υπήρξε παράλληλη με την 25., μέχρις ότου η τελευταία υπό τον Σαβάκωνα το 715 κατέλυσε την αιγυπτιακή εξουσία στο βορρά και κυριάρχησε σε όλη σχεδόν την Αίγυπτο με εξαίρεση κάποιες εστιές αντίδρασης στο Δέλτα. Αυτό όμως είχε πολύ δυσάρεστες συνέπειες και υπήρξε ουσιαστικά το τέλος κάθε αιγυπτιακής εξουσίας. Διότι ενώ υπήρξε ασφαλώς και αιγυπτιακό αίμα στις φλέβες των Φαραώ της 21ης, 22ης, 23ης και 24ης δυναστείας, στο εξής οι αντιπαράθεσεις για το θρόνο της Άνω και Κάτω Αιγύπτου έμελλαν να γίνουν ανάμεσα σε Νουβίτες (της 25ης δυναστείας) και Λίβυους (της 26ης δυναστείας). Αυτή όμως η αντιπαράθεση, επειδή ακριβώς είχε και διεθνείς αντικλίσεις, οδήγησε στην αουσιαστική κατάληψη της Αιγύπτου.

Βιβλιογραφία: Jean Pirenne «Histoire de la civilisation de l'Égypte pharaonique», Paris, (1961 – 1963), Etienne Drioton Jacques Vandier «Les Temples de l'Orient méditerranéen II. L'Égypte», 4η. έκδοση Βελιγριμένη και επαινεμένη Ρ.Π.Ε. (1982), Jean Vercoutter «L'Égypte ancienne», P.U.F. στη σειρά Que – sais – je? No 247, Paris, (1976) (9η. έκδοση Κ. ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΗΣ

τεφορία (βοτ.). Γένος φυτών, της οικογένειας χερσώνωπα. Περιλαμβάνει πολύ λίγα είδη. Το πιο χαρακτηριστικό είδος είναι η τ. δηλητηριώδης. Με το χυμό της ι ιθαγενείς της Αφρικής δηλητηριάζαν τα βέλη τους.

τέφρα (γεωλ.). Το σύνολο των θραυσμάτων που προέρχονται από ρηφαιστική έκρηξη, έχουν πολύ μικρό μέγεθος και μεταφέρονται από τον άνεμο σε μικρές ή μεγάλες αποστάσεις.

(λαογρ.). Ο λαός μας πιστεύει ότι η τ. (κν. στάχτη) έχει τη δυνατότητα ν' αποτρέπει διάφορα κακά. Το δώδεκαήμερο των Χριστουγέννων, σε πολλά μέρη κάνει στο τζάκι ένα μεγάλο αγκαθωτό έζλο, που λέγεται Χριστόξυλο, γιατί, όπως πιστεύουν, το έζλο αυτό έχει την ιδιότητα να διώχνει τους δαίμονες και κυρίως του Καλικάντζαρου, που τις ημερές των Χριστουγέννων έρχονται στον επάνω κόσμο και πειράζουν τους ανθρώπους. Τη στάχτη από το έζλο αυτό, που αλλού το λένε και Δωδεκαήμερη, γιατί κείνη άβρασε όλα το Δωδεκαήμερο, δεν την πετούν' τη μαζεύουν κι ένα μέρος της το ανακατεύουν με το σπόρο των γεννημάτων, για να τον προφυλάξουν από το σάπισμα ή από το σκουλήκιασμα, μ' ένα άλλο μέρος ραντίζουν τις τέσσερις γωνίες του σπιτιού και την αυλή, για να προφυλάξουν το σπίτι από τα δαιμονικά, καθώς και από διάφορα ζωώδη και με το υπόλοιπο ραντίζουν, μαζί με τον αγιασμό των Θεοφανίων, τα αμπέλια και τα χωράφια, για να καρπίζουν, καθώς και τα δέντρα και, κυρίως, τη σικιά, για να κάνει πολλά και γερά σύκα. Οι καπετάνιοι, εγγάλλου, του παλιού καιρού πίστευαν ότι η στάχτη τραβεί τον κεραυνό κι έριχναν στη θάλασσα τη στάχτη του μαγειρείου τους, για να μην κατακεραυνωθούν.

(βιβλ.). Ποικίλη χρήση της τ. αναφέρεται και στην Αγία Γραφή. Έτσι, τότε, τη χρησιμοποιούσαν για να ψήνουν τον άρτο, τον εγκρόφιο (Γ' Βασιλ. Ιθ', β), επίσης για εκτέλεση θανατικής ποινής (β' Μακ. ΙΓ', β) και ακόμη για ένδειξη λύπης και πένθους κι έπειτα μετάνοιας (β' Βασιλ. ΙΓ', Ιθ', Ιουδ. Θ', Ι, Μαθ. ΙΑ', 21, Λουκ. Θ', 3). ΑΞίζει να μνημονευτούν, ακόμη, οι καθαρμοί, που γίνονταν από τους Εβραίους με την τ. δάμαλης, η οποία ανακατευόταν με νερό (Αριθμ. Ιθ', Εβρ. Θ', 13). Αλλά και η Δυτική Εκκλησία χρησιμοποιεί την τ., ιδίως κατά την Τετάρτη της έβδομης πριν από το Πάσχα εβδομάδας, που λέγεται Τετάρτη της τ. (Feria IV cinerum), από την οποία αρχίζει η νηστεία της Μεγάλης Σαρακοστής. Τη χρησιμοποιεί όχι μόνο ως σύμβολο μετάνοιας, αλλά και ως μυστηριακή τελετή, που επιφέρει τη μετάνοια.

Δ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΗΣ